

Úvod 5

1) Stručná historie mlýnů (M. Křivanová, L. Štěpán) 7

Zrnožerky 8

Ruční mlýnky a stoupy 8

Vodní a větrné kolo 11

První vodní mlýny 11

Další způsoby pohonu obilních mlýnů 15

Zařízení středověkých mlýnů v naší oblasti 16

Začátky prosévání meliva pytlováním 17

Názvoslovní mlýnů a místní názvy 18

Rozšíření mlýnů 19

Mlýnáři, cechy a spolčenstva 20

Erby s mlýnářskou symbolikou 22

Sekerníci 23

Teoretické a praktické studie 24

Počátky zlepšování technologie a kvality 27

Umělecké mlýny 28

Válcové a automatické mlýny 29

Nové motory obilních mlýnů 30

Typy novověkých mechanických mlýnů v Čechách 31

Příčiny zániku malých mlýnů v Čechách 34

Stará vodní díla na konci 20. století 36

2) Starý český mlýn (L. Štěpán) 39

Mlýnská hranice 40

Pohon a převody 44

Mlecí ústrojí 46

Prosévací ústrojí 48

Pracovní postup mletí obilí 51

Krupníky 53

Jahelky 56

Vybavení mlýnic 57

Výzdoba mlýnic 60

Šalanda 61

Doplňková výroba při starých obilních mlýnech 62

3) České mlýny v období industrializace (L. Štěpán) 67

Poloumělecké mlýny 68

Nástup uměleckých mlýnů 70

Vývoj uměleckých mlýnů 73

Postup mletí na válcovém mlýně 77

Práce sekerníků v období uměleckých a válcových mlýnů 79

4) Mleci kameny mechanických mlýnů (L. Štěpán) **81**

Přírodní kameny 81

Křes kamenů 87

Výroba francouzských kamenů 89

Výroba umělých kamenů 90

Kameny pro výrobu dalších mlýnských a jiných produktů 91

Druhotné použití mlýnských kamenů 94

5) Stavební řešení mlýnů (L. Štěpán) **95**

Stavby vodních mlýnů 95

Stavby větrných mlýnů 104

Stavby žentourových mlýnů 111

Architektura mlýnů 112

Okolí vodních mlýnů 121

6) Další díla mlýnářů a sekerníků (L. Štěpán) **123**

Zařízení v potravinářské výrobě a v zemědělství 124

Zařízení na zpracování dřeva 128

Zařízení pro textilní výrobu 133

Zařízení pro sklářství a keramiku 136

Zařízení pro těžbu rud, hutnictví a zpracování kovů 140

Papírenství 146

Vodárenství 148

7) Cesta vody ke kolu (L. Štěpán) 151

Stavba jezu 151

Náhon 152

Vodní cejchy 154

Přívod vody na kola – vantroky 155

8) Vodní kola, převody (L. Štěpán) **159**

Typy vodních kol 161

Stanovení rozměrů vodních kol 163

Stavba vodních kol 167

Památková hlediska při obnově vodních kol 172

Převody 174

Přenos vodní síly 179

9) Mlýnáři v proměnách času (M. Křivanová) **181**

Mlýnářský stav 181

Mlýnářské cejchy 191

Mlýnářská společenstva 194

Neštěstí se mlýnům nezvyhá 195

Postavení mlýnáře ve společnosti 196

10) Život ve mlýně (M. Křivanová) **203**

Bydlení a domácnost 203

Čas všední 206

Co se nosilo ve mlýně 209

<i>Mouka, maso a gas mouka</i>	210
<i>Čas sváteční</i>	211
<i>Veselo bývalo ve mlýně</i>	215
<i>Abby mlýny dobře šly</i>	218
<i>Když ve mlýně strašovalo</i>	220

11) Sekerníci – práce a život (M. Křivanová) 223

<i>Sekernické řemeslo</i>	223
<i>Sekernické dílo a nářadí</i>	227
<i>Dřevo v rukou sekerníka</i>	230
<i>Sekerníci mistři mnoha oborů</i>	231
<i>Sekernické osobnosti a rody</i>	233

12) Mlýny jako kulturní a historické památky (M. Křivanová) 241

<i>Praha</i>	241
<i>Střední Čechy</i>	242
<i>Jižní Čechy</i>	244
<i>Západní Čechy</i>	246
<i>Severní Čechy</i>	249
<i>Východní Čechy</i>	250

13) Zpřístupněné technické památky – doklady umění mlýnářů a sekerníků (M. Křivanová) 257

Závěr 265

Dodatek – Historické prameny a soupisy mlýnů (M. Křivanová) 267

Seznam zkratk 271

Poznámky 273

Základní literatura 282

Obrazová dokumentace z archivů, muzeí a literatury 283

Autoři kreseb 287

Autor axonometrických výkresů 287

Autoři fotografií 287

A Short History of Mills 289

Zusammenfassung 295

Místní rejstřík 301

